

آیین‌نامه‌ی نظارت و ارزیابی تلاوت ترتیل در شبکه‌های صدا و سیما (بخش زنده)

«ویژه‌ی ماه مبارک رمضان»

۱. مقدمه:

در عصر کنونی هر نهاد و مجموعه‌ای که به طور مستقیم با نیروی انسانی سر و کار دارد به منظور آگاهی از میزان کیفیت فعالیت‌های خود، به نظام نظارت و ارزیابی نیاز مبرم دارد و نبود نظام ارزیابی و کنترل در یک مجموعه، منجر به ناکارآمدی، کاهلت و فرسودگی آن می‌شود از این رو با توجه به جایگاه رسانه ملی به عنوان یک کلان سیستم فرهنگی - تبلیغی در حوزه فعالیت‌های قرآنی، وجود نظارت و ارزیابی همه جانبه، ضروری به نظر می‌رسد. باید پذیرفت قرآن کریم پیام روشن الهی و سخن خدای مهربان با بشریت است؛ درباره قرآن کریم و تلاوت آن بسیار شنیده و گفته‌ایم، اما به راستی چگونه می‌توانیم انس جامعه و الفت عموم را بیش از پیش معطوف به این صحیفه نجات بخش الهی نماییم، به گونه‌ای که مدام در محضر قرآن بوده و هر روز با آن تجدید میثاق نماییم؟ به نظر می‌رسد یکی از راه‌های مؤثر در گسترش علاقمندی و انس جامعه با قرآن کریم، ترویج فرهنگ جمع‌خوانی کلام الله مجید است.

شایان ذکر است کیفیت اجرای چنین برنامه‌هایی بسیار اهمیت دارد، چرا که از یک طرف کلام وحی می‌بایست در عالی‌ترین کیفیت و با کم‌ترین اشکالات تجویدی، صوتی و لحنی و با بالاترین فصاحت ممکن اجرا گردد و از طرفی اجرای برنامه‌های جزءخوانی قرآن کریم، توسط مخاطبان زیادی در حرم‌های مطهر، بقاع، مساجد و حسینیه‌ها در سطح کشور از طریق رسانه ملی پی‌گیری می‌شود. بنابراین در راستای به حداقل رساندن خطاهای احتمالی، شورای عالی قرآن لازم دید دستورالعملی جامع که اصول و چارچوب تلاوت ترتیل در رسانه ملی (به صورت زنده) در آن قید شود و و نیز مبنایی برای ارزیابی و رتبه‌بندی مرتلان باشد، تدوین نماید.

۲. تعاریف؛ واژه‌هایی که در آیین‌نامه به صورت مکرر آمده است متضمن معانی ذیل می‌باشد:

۱- ۲- شورا: شورای عالی قرآن

۲- ۲- رسانه ملی: صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

۲- ۳- مرتلان: قاریانی که قرآن را به روش ترتیل قرائت می‌کنند.

۲- ۴- جزءخوانی: تلاوت ترتیل یک جزء قرآن کریم

آیین‌نامه‌ی نظارت و ارزیابی تلاوت ترتیل در شبکه‌های صدا و سیما (پخش زنده) « ویژه‌ی ماه مبارک رمضان »

۲- ۵- نماینده شورا: فردی یا افرادی که طی نامه رسمی از طرف شورا به شبکه برنامه‌ساز معرفی می‌شوند و مأموریت اعمال منویات شورا و نظارت محتوایی بر برنامه جزءخوانی را عهده‌دار هستند.

۳. اهداف:

- ۳- ۱- پخش تلاوت ترتیل از رسانه ملی منطبق بر استانداردهای تعریف شده
- ۳- ۲- شناسایی و ساماندهی مرتلان برگزیده در سراسر کشور
- ۳- ۳- تشریح ساز و کار ارزیابی اجرای زنده تلاوت ترتیل در رسانه ملی

۴. مخاطبان:

- ۴- ۱- قاریان و حافظان برگزیده کشور
- ۴- ۲- مسئولین مرتبط در صدا و سیما (مدیران ذی‌ربط و عوامل تهیه)

۵. شرایط عمومی و اختصاصی مرتّلین:

- ۵- ۱- اعتقاد و التزام عملی به نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران و اصل ولایت فقیه.
- ۵- ۲- داشتن حسن شهرت (اجتماعی، سیاسی و اخلاقی)
- ۵- ۳- داشتن حداقل ۲۴ سال سن برای تلاوت در شبکه‌های سراسری و ۲۰ سال سن برای مراکز استانی.
- تبصره ۱: این امر در خصوص حافظان کل قرآن کریم به ترتیب به ۲۲ و ۱۸ سال سن قابل تقلیل است.
- تبصره ۲: پخش آثار تولیدی ترتیل‌خوانی برای گروه سنی کودک و نوجوان با رعایت سایر ضوابط موجود، از شمول بند ۳ مستثنی بوده و مقبولیت و امتیاز فنی ایشان (شاخص و ممتاز بودن) مورد تأکید است. ضمناً پخش زنده برای این گروه به هیچ وجه توصیه نمی‌شود.
- ۵- ۴- رعایت ظواهر و آراستگی فردی و شئونات لازم (استفاده از پوشش مناسب (مانند کت یا عبا)، ظاهر مرتب، رعایت حدمناسب محاسن بیش از حد صدق، پرهیز از آرایش غیر متعارف و ...)

آیین‌نامه‌ی نظارت و ارزیابی تلاوت ترتیل در شبکه‌های صدا و سیما (بخش زنده) « ویژه‌ی ماه مبارک رمضان »

۵-۵- بر خورداری از توانمندی‌های فنی لازم در زمینه ترتیل خوانی با دارا بودن شرایط ذیل:

الف) داشتن حداقل گواهی‌نامه درجه ۳ قرائت و حفظ برای قاریان و حافظان

که تبصره ۱: قاریان و حافظان بالای ۴۵ سال به شرط احراز صلاحیت فنی ایشان، از شمول این بند مستثنی خواهند بود.

که تبصره ۲: دارندگان رتبه‌های اول تا سوم قرائت تحقیق و ترتیل مسابقات اوقاف و امور خیریه در سطح

استان و حائزین سطوح ممتاز و عالی مسابقات سراسری تا سال ۱۴۰۱ از شمول این بند معاف می‌باشند.

ب) داشتن اجازه‌نامه قرائت حفص از عاصم از مقرئین مورد وثوق شورا

که تبصره: قاریان و حافظان به شرط احراز صلاحیت فنی، تا سال ۱۴۰۱ از شمول این بند معاف خواهند بود.

۶. نحوه احراز شرایط مرتلان:

۶-۱- بندهای ۱ و ۲ شرایط عمومی و اختصاصی مرتلان توسط حراست شورا احراز خواهد شد.

۶-۲- داشتن سوابق مفید ترتیل خوانی و منطبق با اصول قرائت در سال‌های گذشته

۶-۳- تأیید سطح فنی آثار ارسالی (تلاوت حداقل نیم جزء از قرآن کریم) توسط شورا برای مرتلانی که سوابقی از ایشان موجود نیست.

۷. ملاحظات فنی و کارشناسی:

۷-۱- مبنای قرائت، روایت حفص از عاصم از دو طریق شاطیبه یا مصباح است. (اولویت، قرائت از طریق شاطیبه

است). موارد منتخب اختلاف دو طریق مشهور روایت حفص از عاصم (از طریق طیبه النشر) در جدول پیوست آمده است. (جدول شماره ۱)

آیین‌نامه‌ی نظارت و ارزیابی تلاوت ترتیل در شبکه‌های صدا و سیما (پخش زنده) «ویژه‌ی ماه مبارک رمضان»

تبصره: ایجاد وحدت رویه در انتخاب طریق الزامی بوده و در صورت اختیار هر یک از طرق، می‌بایست کل قرآن بر همان اساس قرائت شده و همه مرتلّان، موازین مربوط به آن را رعایت نمایند.
(خصوصاً میزان کشش مدود منفصل - متصل - موارد خلف و استثناءات)

۷-۲- رعایت میزان سرعت تلاوت ترتیل برای هر یک از اجزاء و با مدت زمان تقریبی یک ساعت ضروری بوده و لازم است از تلاوت‌های با دور کند و استفاده از تحریرها و قفله‌های شبیه به تلاوت تحقیق، اجتناب شود.
۷-۳- حین پخش زنده مراسم جزءخوانی، حضور کارشناس مورد وثوق شورا، الزامی بوده و تذکر و اصلاح اغلاط حرفی، کلمی و عبارتی از سوی کارشناس ناظر، ضروری می‌باشد.

تبصره: لازم است این امر در جایگاهی خارج از دید دوربین و یا به واسطه گوشی انجام پذیرد.
۷-۴- پس از پایان هر برنامه جزءخوانی، اظهار نظر نهایی در خصوص پخش مجدد و یا تکرار آن در سایر مواعیت، برعهده شورا می‌باشد.

۸. توصیه‌هایی به مرتلّان:

۷-۱- ترتیب تلاوت، توسط نماینده یا نمایندگان شورا ابلاغ می‌شود؛ لذا مرتلّان محترم بایستی پیش از حضور در محل برگزاری جزءخوانی، قطعه تعیین شده خود را مرور نمایند تا از اغلاط اعرابی و سایر مشکلات در پخش زنده جلوگیری شود.

۷-۲- قاریان محترم به هیچ عنوان مجاز به استفاده از تلفن همراه خود در حین پخش زنده نیستند.
۷-۳- با توجه به این که مراسم جزءخوانی به صورت صوتی و تصویری ضبط می‌گردد و بازپخش آن محتمل است، در صورت بروز هر گونه مشکل در حین تلاوت از قبیل: پریدن آب دهان در گلو، غلط اعرابی، غلط کلمه‌ای و ... لازم است فراز دارای اشکال، تکرار گردد تا هنگام تدوین و آماده‌سازی، برنامه بدون نقص ارائه گردد.
۷-۴- حداکثر ۱۰ ثانیه سکوت پس از اتمام هر قطعه و آغاز قطعه بعدی با گفتن استعاذه توسط مرتل بعدی، مورد نیاز است، به سه دلیل:

آیین‌نامه‌ی نظارت و ارزیابی تلاوت ترتیل در شبکه‌های صدا و سیما (بخش زنده) « ویژه‌ی ماه مبارک رمضان »

الف) مسئول صوت بتواند با آرامش، صدای یک میکروفون را قطع و صدای میکروفون بعدی را باز نماید و در نتیجه شاهد افت صوت در لحظات آغازین هر قطعه نباشیم.
ب) ایجاد آرامش توأم با انتظار در شنوندگان و بینندگان.
ج) فرصت دادن به تصویربرداران به منظور گرفتن تصویر مرتل بعدی.
۹. شاخص‌های ارزیابی و نصاب‌های لازم:

۹-۱- شاخص اول: تجوید (۴۰ امتیاز)

که به دلیل اهمیت این بخش، دریافت حداقل نصاب طبق جدول ذیل برای شبکه‌های مختلف الزامی است:

شبکه‌های گروه الف	شبکه‌های گروه ب	شبکه‌های گروه ج	نصاب امتیاز
۳۲	۳۰	۲۸	

۹-۲- شاخص دوم: وقف و ابتدا (۱۵ امتیاز)

۹-۳- شاخص سوم: صوت (۲۰ امتیاز)

۹-۴- شاخص چهارم: لحن (۲۵ امتیاز)

نصاب امتیاز کل در شبکه‌های مختلف

شبکه‌های گروه الف	شبکه‌های گروه ب	شبکه‌های گروه ج	نصاب امتیاز
۸۵	۸۰	۷۶	

* گروه بندی شبکه‌ها در جدول پیوستی آمده است. (جدول شماره ۲)

۱۰. ملاحظات اجرایی:

- ۱- ضروری است که در نحوه انتخاب محل برگزاری مراسم جزء خوانی و ویژگی‌های آن و نیز زمان و مناسبت اجرای برنامه، دقت کافی به عمل آید و شورا مسئول تأیید اجرای این بند می‌باشد.
- ۱۰-۲- تعیین مرتلان و ترکیب آن‌ها (تعداد - تناسب سنی و ...)، بر عهده شورا می‌باشد.

آیین‌نامه‌ی نظارت و ارزیابی تلاوت ترتیل در شبکه‌های صدا و سیما (بخش زنده) « ویژه‌ی ماه مبارک رمضان »

۱۰ - ۳- انتخاب شبکه‌ها برای بخش محافل ترتیل خوانی (سراسری، استانی یا برون مرزی) با توجه به سطح فنی مرتلان و توافق با رسانه ملی انجام خواهد شد.

۱۰ - ۴- چنانچه در استانی مرتلان واجد شرایط به تعداد کافی موجود نباشد، می‌بایست از مرتلان سایر استان‌ها (ترجیحاً استان‌های هم‌جوار) استفاده شود.

۱۰ - ۵- رسم الخط قابل نمایش از سیما در حین انجام تلاوت، مصحف مرکز طبع و نشر قرآن کریم و ترجمه آیات، ترجمه مرحوم آیت الله مشکینی بوده که در دسترس شبکه‌های سراسری و استانی می‌باشد.

۱۱. فرآیند شکل‌گیری جلسات جزء خوانی :

۱۱ - ۱- در ابتدا، شبکه مورد نظر (استانی، سراسری یا برون مرزی) درخواست کتبی خود را با معرفی و مشخص نمودن نوع برنامه، زمان دقیق، مکان، نام تهیه‌کننده برنامه جزء خوانی و اسامی مرتلان را به شورا اعلام می‌کند تا تمهیدات لازم فراهم شود.

۱۱ - ۲- شورا پس از بررسی درخواست، حداکثر ظرف مدت یک هفته، نظر رسمی خود در خصوص کلیت اجرای برنامه جزء خوانی و تعداد اجرای هر مرتل را به درخواست‌کننده اعلام می‌نماید.

۱۱ - ۳- نماینده یا نمایندگان شورا موظفند حداکثر ظرف مدت یک هفته از بین مرتلان واجد شرایط، جدول ترکیب و چینش روزانه افراد را جهت اجرای برنامه یک ماهه، به شورا اعلام نمایند.

تک‌تبصره : در صورتی که ملاحظه‌ای جدی در این خصوص وجود داشته باشد، حداکثر ظرف مدت ۳ روز، موضوع به نماینده یا نمایندگان شورا اعلام خواهد شد.

۱۱ - ۴- تعیین و معرفی کارشناس ناظر در صحنه به عهده شورا بوده و حداکثر تا یک هفته قبل از شروع کار، معرفی می‌شود. (در شبکه‌هایی که کارشناس ناظر به هر دلیلی وجود ندارد یک نفر از مرتلان مسئول این امر است.)

۱۱ - ۵- شبکه مجری برنامه جزء خوانی موظف است حداکثر یک هفته قبل از شروع رسمی برنامه، نسبت به تشکیل جلسه‌ای برای توجیه مرتلان و تشریح آیین‌نامه (در همان مرکز) با همکاری نماینده شورا اقدام نماید.

آیین‌نامه‌ی نظارت و ارزیابی تلاوت ترتیل در شبکه‌های صدا و سیما (بخش زنده) «ویژه‌ی ماه مبارک رمضان»

کتابص ۱: تعیین مواضع دقیق ابتداء و انتهای اجزاء و نیز آیات چهارگانه سجده‌ی واجبه (در سور عزائم) و موارد خلف و استثناءات (در طریق مورد تلاوت) و تعیین مقاطع تلاوت هر یک از مرتلین (ترجیحاً) مبنی بر رئوس و وقوف تام، از اهم وظایف نماینده شورا می‌باشد. بدین منظور نماینده شورا می‌بایست مطالب فوق را یک روز قبل از اجرای برنامه به مرتلان متذکر شود.

کتابص ۲: ملاک وقف و ابتدای صحیح، موارد لحاظ شده در قرآن مصحف محشی می‌باشد و توصیه می‌شود از اجتهاد وقف و ابتدایی توسط مرتلان پرهیز شود.

۱۱-۶- نماینده شورا، موظف است طبق آیین‌نامه، گزارشی از نکات مثبت و یا قابل نقد را در پایان کار، به شورا ارائه نماید.

۱۱-۷- شورا با استفاده از کارشناسان مجرب و بررسی نهایی جوانب کار، نتیجه ارزشیابی (نقاط قوت و ضعف، نواقص و معایب) مراسم جزءخوانی هر شبکه را حداکثر سه ماه پس از اجرای برنامه، به مدیران شبکه‌ها ارسال خواهد نمود.

۱۱-۸- شبکه‌های برتر ملی و استانی که در برنامه جزءخوانی حائز بیشترین امتیارات شوند در برنامه‌ای خاص مورد تقدیر و تشویق شورای عالی قرآن و رسانه ملی قرار خواهند گرفت.

آیین‌نامه‌ی نظارت و ارزیابی تلاوت ترتیل در شبکه‌های صدا و سیما (پخش زنده) « ویژه‌ی ماه مبارک رمضان »

۱۲. توصیه‌های کلی « فنی - هنری » برای ارتقاء هر چه بیشتر کیفیت برنامه‌های جزء خوانی ویژه گروه برنامه‌ساز :

۱۲ - ۱- با توجه به اهمیت اشاعه فرهنگ قرآنی در جامعه و لزوم ایجاد جذابیت‌های بصری و بهره‌گیری از تمام ظرفیت‌های رسانه جهت همراه نمودن مخاطب در برنامه‌های جزء خوانی قرآن، ضرورت دارد تا مدیران شبکه‌ها در گزینش گروه‌های برنامه‌ساز، نهایت دقت را اعمال نموده و انتخاب عوامل را از میان مجرب‌ترین افراد انجام دهند و در تأمین تجهیزات فنی و وسایل مورد نیاز گروه‌های برنامه‌ساز نهایت مساعدت و همکاری را مبذول فرمایند.

۱۲ - ۲- لازم است آماده‌سازی محل برگزاری مراسم با اعمال نظر مستقیم تهیه‌کننده و کارگردان برنامه جهت لحاظ نمودن نیازهای ساخت برنامه‌های تلویزیونی، همراه باشد؛ از جمله آن‌هاست: امکان استقرار و نظم بخشی و چینش جمعیت، وجود جذابیت‌های بصری و بومی و وجوه زیبایی شناسانه مکان، امکان مانور و حرکت دوربین‌ها با استفاده از تجهیزات فنی مانند تراولینگ و کرین، امکان نورپردازی و صدابرداری مناسب، امکان ساخت و استقرار جایگاه قاریان (دکور) و امکان استفاده از نمادهای مرتبط با برنامه در محل استقرار جمعیت.

ضمناً در ارزیابی و بازبینی برنامه‌ها، مشاهده شده مراسم جزء خوانی برخی مراکز در فضایی باز برگزار شده است که معمولاً صدابرداری در چنین شرایطی، نیازمند تمهیدات خاصی است؛ لذا ضرورت دارد مقدمات لازم مانند انتخاب میکروفون مناسب و زاویه شوت آن، استفاده از بادگیر و تجهیزات جانبی و ... از قبل محاسبه و تدارک شود.

۱۲ - ۳- با توجه به لزوم آشنایی شرکت‌کنندگان در برنامه جزء خوانی با الزامات پخش رسانه و برقراری ارتباط حسی و معنوی با برنامه، می‌بایست قبل از شروع هر برنامه توضیحات لازم در این خصوص ارائه شود.

۱۲ - ۴- در تدوین برنامه، ریتم و ضرب‌آهنگ مناسب با بهره‌گیری از تنوع نماها و حرکت و زوایای مختلف دوربین - پلان‌های شکاری و ... لحاظ شود.

۱۲ - ۵- به منظور زیباتر ارائه شدن برنامه جزء خوانی در رسانه ملی، مناسب است که مرتلین لباس متحدالشکل داشته باشند.

آیین‌نامه‌ی نظارت و ارزیابی تلاوت ترتیل در شبکه‌های صدا و سیما (بخش زنده)

« ویژه‌ی ماه مبارک رمضان »

جدول پیوست شماره «۱»

منتخب ۲ طریق مشهور روایت حفص از عاصم (از طریق طيبة النشر)

ردیف	موارد خلف حفص	طریق شاطیبه	طریق مصباح
۱	مد منفصل	توسط - فوق توسط	قصر
۲	مد متصل	توسط - فوق توسط	توسط
۳	الله - آلن - الذکرین	ابدال و تسهیل	ابدال
۴	مدّ لین در حرف عین (مریم و شوری)	طول - توسط	توسط
۵	یس و القرآن	اظهار	اظهار
۶	ن و القلم	اظهار	اظهار
۷	ارکب معنا (هود)	ادغام	ادغام
۸	یلهث ذلک (اعراف)	ادغام	ادغام
۹	آلم نخلقکم (مرسلات)	ادغام تام و ناقص	ادغام تام
۱۰	ادغام نون و تنوین در لام و راء	بدون غنه	بدون غنه
۱۱	یبصط (بقره) بصطه (اعراف)	س	ص
۱۲	المصیطرون (طور)	ص - س	س
۱۳	مصیطر (غاشیبه)	ص	ص
۱۴	سلاسلأ (دهر)	اثبات و حذف الف در وقف	حذف الف در وقف
۱۵	ءاتینى (نمل)	حذف و اثبات یاء در وقف	حذف یاء در وقف
۱۶	سکت‌های چهارگانه	سکت	سکت
۱۷	ضعف ، ضعفاً (روم)	فتحه - ضمه	فتحه
۱۸	لا تأمنآ (یوسف)	اشمام و روم	اشمام
۱۹	فرق (شعراء)	ترقیق - تفخیم	تفخیم
۲۰	تکبیر	ندارد	در آخر سور ختم ، دارد

سورختم عبارتند از « سوره والضّحی » تا آخر قرآن کریم .

در وصل حروف مقطعه ابتدای سوره آل عمران (الم) مدّ لازم هجاء میم به دو وجه قصر و طول (همراه با فتحه میم) جایز است .

(هر چند دلیلی برای وصل وجود ندارد - و این امر برای تدریس مفید است) .

در قرائت بین سوره انفال و توبه سه وجه : وقف میان دو سوره - وصل دو سوره بدون بسمله - و سکت میان دو سوره جایز است .

آیین‌نامه‌ی نظارت و ارزیابی تلاوت ترتیل در شبکه‌های صدا و سیما (بخش زنده) «ویژه‌ی ماه مبارک رمضان»

جدول پیوست شماره «۲»

گروه بندی شبکه‌های سیما از حیث توانی‌های فنی قرائت

گروه	شبکه
الف	شبکه ۱ (مراسم جزءخوانی حرم امام رضا(ع)) شبکه ۳ (مراسم جزءخوانی حرم حضرت معصومه(ع)) شبکه ۵ (مراسم جزءخوانی حرم عبدالعظیم حسنی و امامزاده علی بن محمد الباقر «ع») شبکه قرآن (جزءخوانی امامزاده محمد هلال بن علی «ع» - مراسم جزءخوانی حرم امام خمینی(ره) - جزءخوانی رواق امام خمینی حرم امام رضا «ع») شبکه افق (مراسم جزءخوانی حرم اما رضا(ع)) شبکه خراسان رضوی (مراسم جزءخوانی حرم امام رضا(ع))
ب	اصفهان، البرز، مازندران، بوشهر، یزد، کرمانشاه، گیلان، خوزستان، زنجان، آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، کهگلویه و بویراحمد، کرمان، قم، قزوین، لرستان، اردبیل، همدان، مرکزی
ج	ایلام، چهارمحال بختیاری، سمنان، خراسان جنوبی، خراسان شمالی، گلستان، هرمزگان، سیستان و بلوچستان، کردستان، مرکز آبدان، مرکز مهاباد، مرکز کیش، فارس